

EN PERE, EL VERMELL, ES FA A LA MAR

COM MANAR UNA BARCA AL SERRALLO

Text
IMMA PUJOL

Il·lustració
ANTONIO LATRE

EN PERE, EL VERMELL, ES FA A LA MAR

COM MANAR UNA BARCA AL SERRALLO

Primera edició: novembre de 2012

© Edició: Centre d'Estudis Marítims i Activitats del Port de Tarragona

© Text: Imma Pujol Farrés

© Il·lustració i maquetació: Antonio Latre

Coordinació i assessorament: Dolors Saumell Calaf i Mercè Toldrà Dalmau

Projecte: El Serrallo un lloc de conte. La memòria dels pescadors
Recuperació del patrimoni immaterial del barri del Serrallo
Biblioteca Pública de Tarragona i Museu del Port de Tarragona

ISBN: 978-94-615-9609-6

D.L.B.:

TEXT
IMMA PUJOL

IL·LUSTRACIONS
ANTONIO LATRE

Em dic Pere, però la gent del Serrallo em coneix
com el Vermell. He treballat de pescador durant
una bona colla d'anys i us vull contar què em
va passar quan era un xiquet de 12 anys.

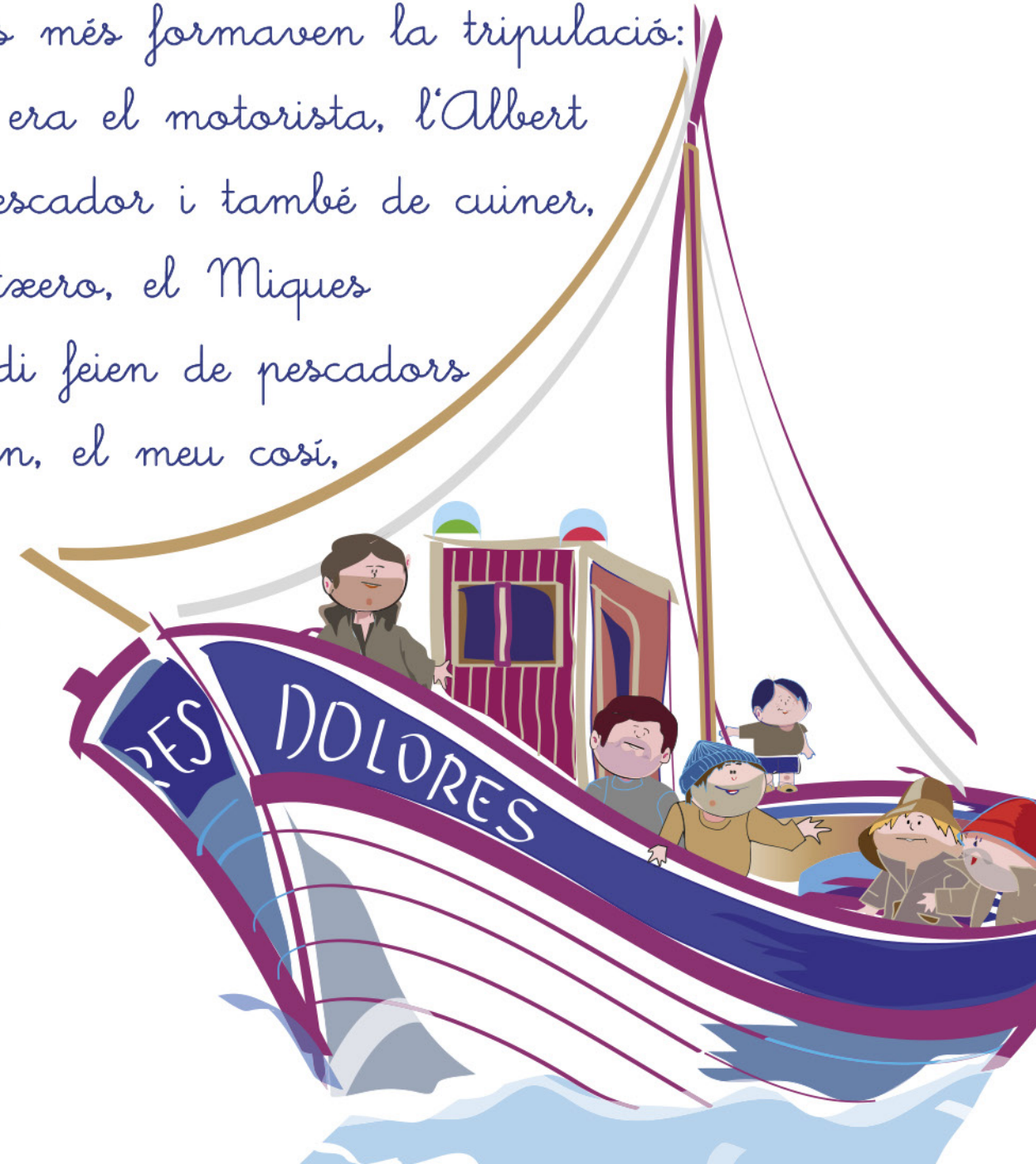
L'any 1950 vivia al carrer d'Espinach amb els
meus pares i els meus dos germans petits.
El pare era pescador de l'arrossegament
i la mare remalladora.

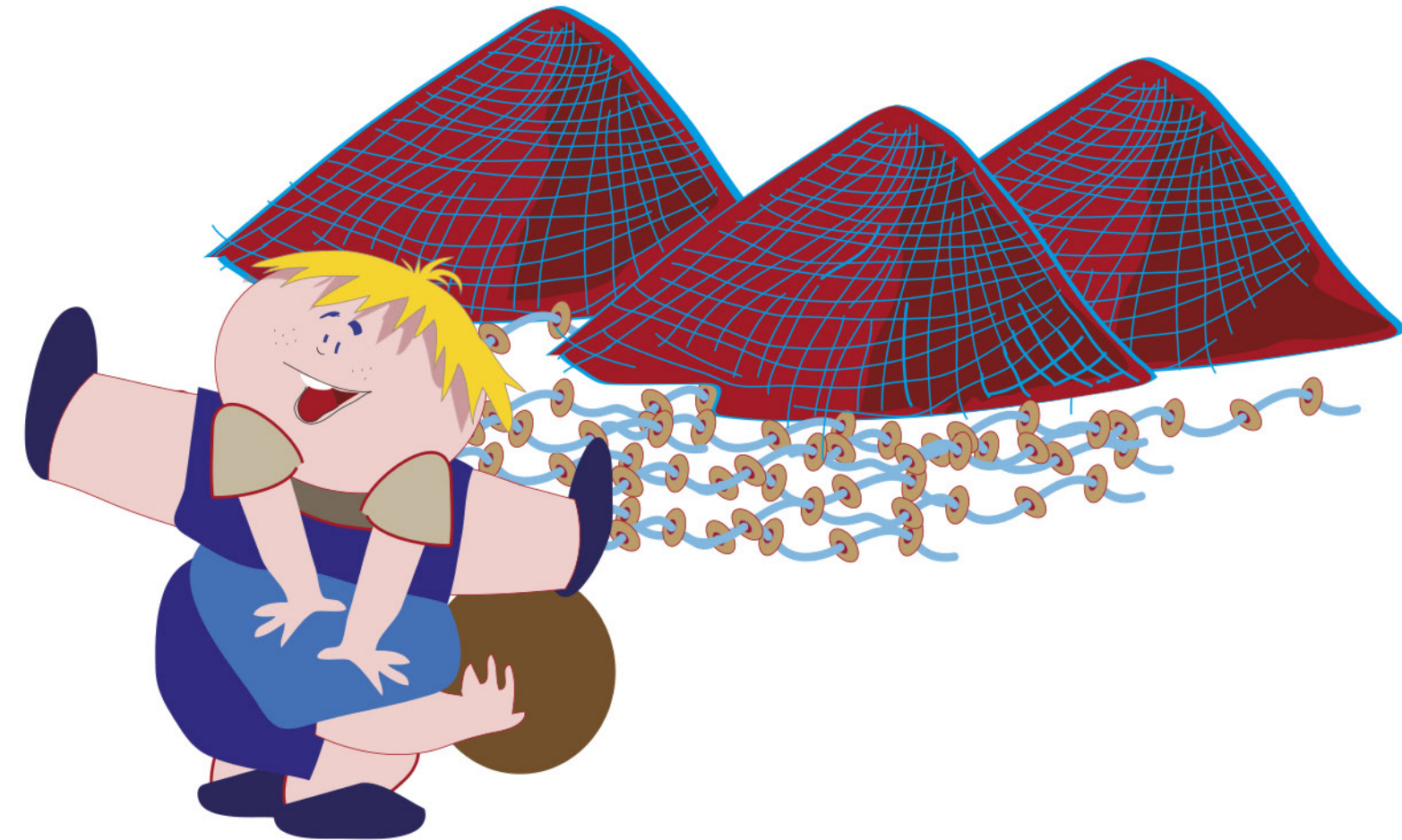
Tots els nens del Serrallo somniavem en fer-nos a la mar algun dia. Jo de gran volia ser pescador com tots els homes de la família: el pare, l'avi, els oncles i els meus cosins grans.

El pare era patró i timoner de la *Dolores*. Sis homes més formaven la tripulació: l'Andreu era el motorista, l'Albert feia de pescador i també de cuiner, el Garrutxero, el Miquel i en Jordi feien de pescadors i en Joan, el meu cosí, feia de xiquet de bord.

Em moria de ganes de fer-me a la mar però el pare em deia que no ho podria fer fins que fes tretze anys. Mentrestant feia com tots els altres xiquets: en sortir de l'escola jugava pels carrers, dalt de les barques o bé ajudava a la mare.

El dia de Sant Pere, la Festa Major del Serrallo, vaig fer tretze anys i el pare em va dir que l'endemà el podria acompanyar.

La mare em va preparar la roba i l'esmorzar. Aquella nit estava tan nerviós que em va costar molt d'adormir-me.

A les sis del matí ens vam reunir la tripulació
al moll. Abans d'embarcar-me
em vaig mirar la Dolores.

Aquella barca seria
casa meua

i aquells homes

la meua

família a

la mar.

Ens vam fer a la mar. Quan vam arribar al
calador els pescadors es van posar a la feina.
Jo no tenia prou ulls per mirar-ho tot. Van
calar les xarxes i després de dinar van xorrar
per pujar el peix a la barca.

Tot seguit el van anar posant en caixes. Les maires, les gambes, els llucets, les cananes i els verats quedaven preparats per a la subhasta a la llotja.

A les sis de la tarda vam arribar a port, vam baixar el peix i el vam portar a la llotja. Aquell dia va ser el més feliç de la meua vida.

Acabada la feina, l'Andreu, el motorista, em va contar una història que em va esborronar:

“Una nit tornant a port, tot d'un plegat es va girar el temps i ens va sorprendre un cop de mar davant de Torredembarra. Una muntanya d'aigua es va llançar damunt nostre, la barca trontollava i no hi havia manera d'adreçar-la. Morts de por ens vam aferrar a la popa. Gràcies a la Mare de Déu del Carme la mar es va calmar i la barca es va anar redreçant.”

Aquell estiu el pare em va tornar a prendre a la mar i em va dir:

-Pere, quan facis catorze anys ja podràs venir cada dia per aprendre a manar la barca.

I finalment va arribar el dia del meu aniversari. El pare em va fer la cartilla per embarcar-me i la mare em va donar un regal que mai no oblidaré: un bonic impermeable de color vermell. El pare reia i em deia que semblava un tomacot.

A partir d'aquell dia quan anava a la mar sempre em posava l'impermeable vermell. Però un dia del mes d'abril, mentre estàvem calant, l'hèlice de la Dolores es va enredar amb les xarxes i el motor es va parar de cop. Jo, que era damunt de les xarxes, vaig caure de cap a la mar:

PATATXOF!

Els de dalt em van llençar un salvavides. Però amb l'impermeable posat no el vaig poder agafar. Me'l vaig treure, el vaig agafar amb una mà i amb l'altra intentava de nedar però la barca s'allunyava cada vegada més.

A contracor vaig deixar-lo anar i vaig veure com la mar se l'anava empassant fins a desaparèixer.

Els companys em van tornar a llençar un altre salvavides i aquesta vegada sí que el vaig poder agafar i pujar a la barca.

Em vaig sentir tan poca cosa. Havia passat una bona estona a l'aigua, havia perdut el meu impermeable vermell i havia enxampat un bon refredat!

A partir d'aquell dia vaig portar, com tots els altres pescadors, un impermeable de color groc, però mai no vaig oblidar el regal que m'havia fet la mare.

I sabeu una cosa?
Amb els primers diners que vaig estalviar em vaig comprar un impermeable vermell i d'ençà de llavors sempre que em feia a la mar me'l posava.

I ara ja sabeu, perquè tothom em coneix amb el renom del Vermell.
I si aneu pel Serrallo demaneu als serrallencs:

-Coneixeu la història del Vermell?
Sabeu on viu? Quina és la seva barca?

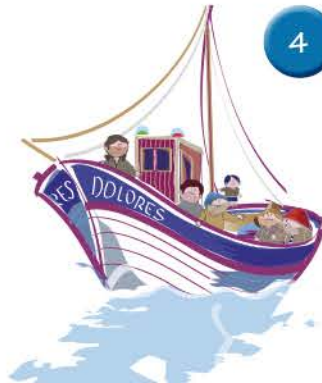
De ben segur que trobareu algun pescador que us ho sabrà contar.

EN PERE, EL VERMELL, ES FA A LA MAR

COM MANAR UNA BARCA AL SERRALLO

- 1 Em dic Pere, però la gent del Serrallo em coneix com el Vermell. He treballat de pescador durant molt de temps i us vull contar què em va passar quan era un xiquet de dotze anys.
En els temps en què passa aquesta història el barri del Serrallo, també anomenat Sant Pere del Serrallo, era ben diferent de com el coneixem avui.
- 2 L'any 1950 vivia al carrer d'Espinach amb els meus pares: el Pau i la Carme, i els meus dos germans: el Miquel, el mitjà, i la Pepi, la petita. Com la majoria de veïns, la meva família vivia de la mar: el pare era pescador de "l'arrastro" i la mare "remenedora".
- 3 Tots els nens somniàvem en fer-nos a la mar algun dia. Jo de gran volia ser pescador com tots els homes de la meva família: el meu avi conegut com el Calero, fill de l'Ametlla de Mar, el meu pare, els meus "onclos" i cosins grans... però semblava que el dia d'acompanyar al pare no arribés mai.
- 4 El pare era **patró** i timoner de la *Dolores*. Sis homes més formaven la tripulació: l'Andreu era el motorista, l'Albert, feia de pescador i també de cuiner, i els altres tres homes: el Garrutxero, el Miques i el Jordi feien de pescadors i ajudaven en tot el que calia. El Joan, el meu cosí que era el més jove de la colla, feia de "xiquet de bordo".
El pare sempre em deia que tenia dues famílies a qui estimava i protegia: la família que tenia a terra i la que tenia quan era a la mar.

Em moria de ganes d'acompanyar el pare. Els diumenges, l'únic dia que érem tota la família a taula, no parava de demanar-li quan em prendria a la mar. Però sempre em responia:

-El dia que facis els tretze anys.

- 5 I mentre no arribava aquell dia feia com tots els altres xiquets: en sortir de l'escola a l'hivern, jugava pels carrers a la baldufa, al **mismu**... i a l'estiu, dalt de les barques. També ajudava la mare recollint les estelles dels **calafats** per encendre el foc.

Però us heu fixat com passa lentament el temps quan desitges una cosa de tot cor?

- 6 Per fi va arribar l'estiu i el dia de Sant Pere, la nostra Festa Major, vaig fer tretze anys. El pare em va dir que l'endemà aniria amb ell. Aquell dia va ser el més feliç de la meua vida. La mare, quan va tornar de la processó, em va preparar la roba: un "**chubasquero**" esgrogueït, els **esclops**, la faixa, la camisa i una mica de menjar per "**fer la mañana**".

Sempre m'ha emocionat veure els pescadors de genollons entrant els nostres patrons a l'església.

Aquella nit vaig anar a dormir ben aviat, però els nervis no em deixaven agafar el son. Vora les sis del

- 7 matí, i amb una son que no m'hi veia, ens vam trobar la tripulació al **moll**. Abans d'embarcar-me em vaig mirar la coberta de la *Dolores* amb tot a punt: les caixes i les **paneres** buides, les **xarxes** amb les **surades**, els **caps**...

Ara jo també tenia dues cases i dues famílies!

- 8 Ens vam fer a la mar. Aquell dia només faríem un vol perquè el viatge fins al **calador** de la Mina Xica era una mica llarg. Vam aprofitar per fer la mañana i en arribar-hi la tripulació es va posar a la feina i jo no tenia prou ulls per mirar-ho tot.

- 9 Van **calar** i mentre el peix entrava al **maia** vam dinar. Després **xorraren** per pujar el peix a barca. Tornant a port els vaig ajudar a triar-lo. Les maires, les gambes, els llucets, les cananes i els verats passaven ràpidament pel meu davant mentre els anaven posant a les caixes i paneres segons la mida que feien i així

- 10 preparar-los per a la **subhasta**. Després ens repartírem el "**pelut**" entre la tripulació.

Jo guaitava orgullós el pare com feinejava mentre pensava: ell m'ensenyarà a **manar la barca** tan bé com ell.

Quan vam enllestir la feina, l'Andreu, el maquinista, em va dir:

-No et pensis pas que la mar sempre és una bassa d'oli. Vols que t'expliqui què ens va passar, quan jo tenia

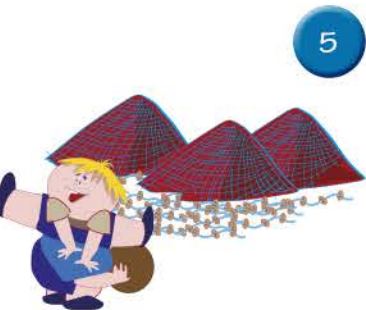
- 11 la teua edat, una nit que vaig **anar a la llum**? Aquella nit sí que vam veure la **llum de Sant Elm**!

Anàvem amb la *Serena* i el patró era el Mingu. Tornant cap a Tarragona, tot d'un plegat es va girar el temps i ens va sorprendre un cop de mar davant Torredembarra. Una muntanya de mar es va llançar damunt nostre, la barca trontollava i per més que tots intentéssim d'**adreçar**-la no hi havia manera. Tot era aigua!

Morts de por ens vam aferrar a la **popa**, alguns fins i tot resaven, mentre el patró ens donava ànims a tots. Van ser només uns segons, però ens van semblar una eternitat! Gràcies a la Mare de Déu del Carme la mar es va calmar i la barca es va anar redreçant a poc a poc tot buidant l'aigua. Vam quedar ben xops i ens semblava que tornéssim a la vida. Et ben juro xiquet, que aquella nit vam veure la mort a la gola.

Les paraules de l'Andreu em va fer reviure aquells moments i se'm va posar la pell de gallina. El meu cosí Joan em va dir a cau d'orella que el dia de la seva estrena també la hi va explicar.

A les sis de la tarda, ben puntuals, arribarem a port, vam baixar el peix i el portarem a la **llotja** on el Ton cantaria el preu de les caixes i les paneres per a la subhasta a la baixa.

Aquell estiu el pare em va tornar a prendre uns quants dies més i va veure que la mar em tenia captivat.

-Pere, als catorze anys ja podràs venir cada dia a la mar amb mi per aprendre a manar la barca, però per arribar a ser patró no et pensis pas que t'ho regalaran. Hauràs d'estudiar de valent!

La promesa del pare es va complir i l'endemà del meu aniversari vam anar a l'edifici de la Comandància de

12 Marina on em va fer una **cartilla** oficial per poder-me **enrolar**. La mare també em va fer un regal que mai no oblidaré: un bonic “chubasquero” de color vermell!

-De color vermell? -va sorprendre's el pare- No he vist cap pescador vestit d'aquest color! Semblaràs un tomacot, fill!

I a partir d'aquell dia quan anava a la mar em posava el “chubasquero” vermell i tant em feien les rialles dels altres.

13 -Però un bon dia, pels volts del mes d'abril, mentre calàvem al calador de la Sorra, les **xarxes** es van enredar amb l'hèlice i el motor de la *Dolores* es va parar de cop. Jo, que era damunt les xarxes, vaig caure de cap a mar. Patatxof!

Després del primer ensurt, em pensava que em podria enfil·lar a la barca, però amb el chubasquero posat no era gens fàcil i la *Dolores* començava a allunyar-se. Me'l vaig treure com vaig poder, el vaig agafar amb una

14 mà i amb l'altra intentava nedar. Els companys en adonar-se'n em van llençar un salvavides.

Vaig mirar d'agafar-lo sense deixar anar el “chubasquero” però no vaig poder i mentrestant la barca s'allunyava enlloc d'acostar-se. A contracor el vaig deixar anar i vaig veure com la mar se l'anava empassant fins a desaparèixer.

15 Al cap d'una estona em van tornar a llençar un altre salvavides que aquesta vegada sí que vaig poder agafar i finalment vaig pujar a la barca.

Em vaig sentir tan poca cosa! Havia passat tres quarts d'hora a l'aigua, havia perdut el meu “chubasquero” vermell i havia enxampat un fort refredat. Sort que era jove!

I d'ençà d'aquell dia, tornava a portar com tots els altres pescadors, un “chubasquero” esgrogueït, però el record d'aquell de color vermell no se'm va esborrar mai de la memòria.

I sabeu una cosa?

16 Amb els primers diners que vaig poder estalviar me'n vaig comprar un d'un color vermell ben viu i lluent i sempre que em feia a la mar me'l posava.

Ara ja sabeu, perquè tothom al Serrallo em coneix amb el renom del Vermell. I si hi aneu demaneu als **serrallencs**:

-Coneixeu la història del Vermell? Sabeu on viu? Quina era la seva barca?

De ben segur que encara trobareu algun pescador que us ho sabrà explicar.

Tarragona, novembre de 2012

GLOSSARI

adreçar

Corregir l’escora o inclinació lateral provocada per l’acció de la mar a una barca

anar a la llum o a l’encerclament

Pesca nocturna que encercla dins la xarxa el peix blau (sardines, seitons, sorells...)

arrastro (arrossegament)

Pesca diurna que arrossega la xarxa pel fons marí capturant raps, llenguados, escamarlans...

calador

Lloc adient per pescar

calafat

Persona que col·loca estopa als junts de les taules del folre d’una barca de fusta i els cobreix amb brea

calar

Sumergir l’art o xarxa dins la mar per capturar el peix

cap

A la mar, la corda s’anomena cap

cartilla

Document que genera Comandància de Marina per poder-se enrolar en una barca

chubasquero (impermeable)

Peça de vestir feta de material resistent a l’aigua, que els pescadors utilitzen a la mar

enrolar

Allistar en un rol d’un vaixell

esclop

Sabata de fusta, feta d’una sola peça, que utilitzaven els pescadors per caminar pel moll i la barca

fer la “mañana”

Similar a l’esmorzar. Sovint consistia en un tros de pa, formatge, fruita...

llotja de peix

Edifici on els pescadors venen el peix mitjançant subhasta

llum de Sant Elm

Descàrrega elèctrica de lluminositat feble que es produeix en l’atmosfera en nits de tempestat prop d’objectes punxeguts com el pal d’una barca

maià o mallà

Bossa o cóp de l’art on entra el peix

manar la barca

Funció que recau en el patró de la barca i responsable de la tripulació

mismu

Joc tradicional escolar que consistia en saltar sobre un company acotxat

moll

Espai condicionat per amarrar-hi les barques i dotat de les instal·lacions necessàries per a aquesta activitat

onclo (oncle)

Germà del pare o de la mare

panera

Recipient oval fet generalment de joncs o de vímets, on hi posaven el peix

patró

Persona que comanda una embarcació

pelut

Part proporcional de peix de menys valor o malmès que es reparteix entre els membres de la barca

popa

Part posterior d’una embarcació, oposada a la proa

remendadora (remalladora)

Persona que arregla i repassa les xarxes de pesca

renom

Sobrenom relatiu al lloc d’origen, d’ofici o característiques físiques d’una persona. Nom afegit al nom d’una persona (el Calero, el Garrutxero, el Miques, el Vermell...)

serrallenc

Habitant del Serrallo

subhasta

Sistema de venda del peix al millor comprador. Abans es cantava i ara és electrònica

surada

Conjunt de suros enfilats amb un cap que serveix per mantenir a la superfície de l’aigua algunes parts dels ormeigs

xarxa

Ormeig de pesca constituït per un teixit de fils nuats que formen una retícula de malles

xiquet de bordo (xiquet de bord)

Noi de bord, el més petit de la tripulació que ajudava en tasques més senzilles i de menys força física

xorrrar

Pujar les xarxes a coberta per treure el peix capturat al maià o cop

Tarragona, novembre de 2012

Col·lecció

1